

Економічне регулювання відтворення природного ресурсного потенціалу АПВ на регіональному рівні

Борисова В.А., д.е.н., проф.

Реформування аграрної сфери спрямовано на підвищення рівня продовольчої безпеки України за рахунок нарощування виробництва продуктів харчування, поліпшення їхньої якості та збалансованості за поживними речовинами, що дозволить створити конкурентоспроможну економіку, інтегровану у світову господарську систему, наблизити сільськогосподарське виробництво до рівня економічно розвинених країн. Кожна країна має різні критерії національної продовольчої безпеки, визначає шляхи її забезпечення і розвитку аграрного виробництва залежно від природно-кліматичних особливостей, економічного стану. Важливе значення набуває подальша зміна демографічної ситуації світу, населення якого перевищило 6 млрд. чол., а до 2025 року воно досягне чисельності 8 млрд. чол., з яких 10%, за висновками міжнародних експертів, залишиться на межі недоїдання. Україна має значні резерви щодо збільшення виробництва продовольства та можливості його експорту, покращення умов праці аграрних товаровиробників, їх соціального забезпечення. Стан природного ресурсного потенціалу безпосередньо впливає на якість і тривалість життя населення. Співставлення економічного і екологічного комфорту як складових життєвого рівня свідчить, що якість навколишнього середовища є пріоритетним споживчим благом. Це теоретичне положення передбачає практичну реалізацію прав людини на екологічно чисте довкілля, прав майбутніх поколінь на користування природним ресурсним потенціалом для підтримки власного розвитку.

Державна політика в сфері охорони і раціонального використання природних ресурсів визначається системою правових, організаційних, економічних та інших заходів, що мають природоохоронний, ресурсозберігаючий та відтворювальний характер. Стратегія системи відтворення природного ресурсного потенціалу АПВ повинна передбачати

формування високопродуктивних і екологічно стійких агроландшафтів; гармонійне поєднання механізму дії економічних законів і законів природи в межах території з урахуванням лімітуючих чинників навантаження на сільськогосподарські угіддя, біологічні ресурси та ландшафти; впровадження вимог щодо екологічної безпеки в системі земле-, водо-, лісокористування, використання повітряних ресурсів; забезпечення розширеного відтворення родючості ґрунтів шляхом формування та реалізації системи ґрунтозахисних природоохоронних заходів [6, с. 32].

Важливе значення при цьому має формування механізму фінансово-економічної, адміністративної та кримінальної відповідальності землекористувачів за порушення екологічних вимог; розробка природоохоронних заходів на підставі вимог міжнародного законодавства та підвищення його ролі в практиці використання природного ресурсного потенціалу АПВ. Потребує удосконалення механізм розміщення сільськогосподарського виробництва з метою найбільш раціонального використання місцевих природних умов і ресурсів; вивести з користування малопродуктивні сільськогосподарські угіддя, насамперед, у регіонах з високою розораністю земель; створити систему економічних стимулів виробництва екологічно чистої сільськогосподарської продукції на основі технологій біологічного землеробства [2, с. 205].

Запровадження нових засад сучасної екологічної політики в умовах формування сталого розвитку потребує корінного реформування всієї системи збереження та відтворення природного ресурсного потенціалу АПВ як на державному, так і на регіональному рівнях в таких аспектах:

- 1) раціоналізація використання природних ресурсів сільськогосподарського призначення (землі, води, лісів, повітряного середовища), яка забезпечується створеною нормативно-правовою базою охорони цих ресурсів, узаконеним механізмом державного регулювання процесів їх використання, відтворення і охорони;

- 2) стабілізація доходів вітчизняних виробників продовольства і захист їх

від ринкової стихії за рахунок державних коштів шляхом створення і впровадження відповідної нормативно-правової бази;

3) підтримка найбільш ефективних форм землекористування, зокрема великих агропромислових підприємств за допомогою впровадження специфічних правових норм, механізмів і фінансових рішень;

4) перетворення держави не тільки в головного замовника окремих видів продовольства, але й в його основного покупця і розпорядника на основі впровадження спеціального юридичного механізму і надання повноважень уряду для закупки і розподілу в країні та за її межами значної частини урожаю сільськогосподарських культур, якщо це необхідно для стабілізації ситуації на продовольчому ринку;

5) створення стабільного забезпечення потреб населення країни в продовольстві у відповідності з фізіологічними нормами їх споживання.

Для господарюючих суб'єктів можна виділити такі основні напрями екологізації агропромислового виробництва: запобігання забрудненню довкілля; виробництво екологічно чистої продукції; підвищення родючості ґрунту; відновлення лісових ресурсів; покращення якості водних та повітряних ресурсів. Кожний з цих напрямів можна регулювати фінансовими методами та нормативами, зокрема:

- лімітами на ресурсокористування і забруднення природного середовища;
- системою платежів за використання природних ресурсів та забруднення навколишнього середовища;
- фінансово-кредитним, ціновим та податковим механізмами реалізації регіональної політики в галузі ресурсокористування в аграрній сфері.

Найбільш розповсюдженим з фінансових інструментів є платежі за природокористування, до яких відносяться:

- платежі за право користування природними ресурсами;
- платежі за відтворення і охорону природних ресурсів;
- компенсаційні платежі за вибуття природних ресурсів через цільове

використання чи погіршення їх якості;

- платежі за викиди (скиди, розміщення) забруднюючих речовин чи відходів в природне середовище.

Для забезпечення стабільного надходження коштів на відтворення природного ресурсного потенціалу АПВ необхідно надавати розвитку використання економічних важелів та методів. Зараз економічне регулювання екологічної діяльності господарюючих суб'єктів регіону здійснюється за допомогою зборів за забруднення довкілля; за спеціальне використання природних ресурсів; штрафів, в тому числі адміністративних, за порушення законодавства.

На нашу думку, економічний чинник у регулюванні екологічної діяльності підприємств в комплексі з ефективним контролем повинен бути одним з визначальних, у зв'язку з чим доцільно:

- спростити механізм розрахунків платежів за забруднення довкілля та їх надходження до відповідних бюджетів;
- розробити ефективну систему контролю точності звітних документів природокористувачів;
- зацікавити природокористувачів як у відрахуванні коштів до природоохоронних фондів, так і в реалізації природоохоронних заходів;
- розробити правові та нормативні документи, що визначають механізм економічних пільг у вигляді безкоштовних або безпроцентних кредитів, зниження податків і порядку їх застосування;
- спростити систему фінансування природоохоронних заходів з регіональних природоохоронних фондів;
- використовувати за цільовим призначенням на регіональному рівні ресурсні платежі на вирішення екологічних проблем, відновлення і покращення якості природних ресурсів.

Поряд з впровадженням економічних нормативів необхідно застосовувати в повному обсязі економічні санкції за зниження родючості ґрунту, погіршення повітряного басейну, водних джерел, інших важливих екологічних параметрів. Якщо конкретний працівник перевищив гранично

допустимі норми речовин у продукції або значно перезволожив ґрунт при поливі, що викликало його ерозію, або неправильно застосовував мінеральні добрива, що призвело до зниження родючості ґрунту тощо, то це повинно відповідним чином відобразитись на розмірах його доходу. Наприклад, в умовах зниження родючості ґрунту, розмір грошових витрат, необхідних для його поновлення, потрібно вилучити з доходу господарських суб'єктів пропорційно зниженню родючості ґрунту і розмірам землекористування.

Формування повноцінної системи цільового економічного регулювання ресурсокористування повинно бути одним з визначальних напрямів державної політики. Згідно з ними використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки повинно плануватися в межах комплексних програм, орієнтованих на досягнення балансу між рівнями шкідливого впливу на довкілля і його здатністю до відновлення. Ключовим моментом у цій стратегії є подальший розвиток фінансово-економічного механізму природокористування, що передбачає збереження платежів за забруднення довкілля та природних ресурсів, формування системи фінансування і кредитування природоохоронних заходів, екологізацію податкової і цінової системи, підтримку і становлення екологічного підприємництва.

Наукове обґрунтування раціонального використання земельних ресурсів та впровадження господарсько-технологічних заходів для відтворення їх екологічної функції нами пропонується забезпечувати шляхом:

- встановлення рівнів забрудненості ґрунтів викидами промисловості та агрохімікатами, розробки ґрунто-екологічної типології земель, нормативів кризового стану і параметрів екологічної стійкості ландшафтів та районування території України за їх показниками;
- опрацювання моделей ґрунтозахисного та меліоративного землекористування в конкретних природнокліматичних умовах, проведення відповідних проектно-вишукувальних робіт з урахуванням форм землекористування;
- створення системи спостережень за станом земельних ресурсів та

прогнозування соціально-екологічних наслідків його зміни.

Використання земельних ресурсів в Україні є платним, а плата за землю справляється у вигляді нарахування земельною податку для власників землі та землекористувачів. Ці кошти доцільно використовувати виключно для фінансування раціонального використання родючості земель. Крім того, додатковими джерелами стимулювання за підвищення ефективності землекористування можуть бути платежі в бюджет при вилучені малопродуктивних земель з сільськогосподарського обігу та кошти від сплати штрафних санкцій.

Економічне стимулювання за покращення агроекологічного стану сільськогосподарських земель ґрунтується на методиці грошової оцінки землі. Мотивом економічного стимулювання землевласників та землекористувачів є підвищення балу агроекологічної оцінки угідь, який визначається при черговому агрохімічному обстеженні. Необхідною умовою проведення стимулювання є зростання всіх агрохімічних показників родючості ґрунту (табл. 1).

Таблиця 1

Розмір економічного стимулювання за підвищення агроекологічної оцінки земельних угідь

Збільшення величини агроекологічної оцінки земель, бали	Розмір економічного стимулювання відносно грошової оцінки землі, %	Збільшення величини агроекологічної оцінки земель, бали	Розмір економічного стимулювання відносно грошової оцінки землі, %
0,1 - 1,0	0,5	10,1 - 11,0	5,5
1,1 - 2,0	1,0	11,1 - 12,0	6,0
2,1 - 3,0	1,5	12,1 - 13,0	6,5
3,1 - 4,0	2,0	13,1 - 14,0	7,0
4,1 - 5,0	2,5	14,1 - 15,0	7,5
5,1 - 6,0	3,0	15,1 - 16,0	8,0
6,1 - 7,0	3,5	16,1 - 17,0	8,5
7,1 - 8,0	4,0	17,1 - 18,0	9,0
8,1 - 9,0	4,5	18,1 - 19,0	9,5
9,1 - 10,0	5,0	19,1 - 20,0	10,0

Важелем господарського впливу на ефективність використання землі є

еколого-агрохімічна її оцінка в балах; розмір штрафних санкцій за погіршення екологічного стану земель наведено в табл. 2. У випадку якщо величина агроекологічного балу ґрунтів не змінилась при проведенні чергового агрохімічного обстеження, то стимулювання недоцільно проводити. Потрібно стимулювати розширене відтворення родючості ґрунту, бо воно мотивує власника землі та землекористувача до вкладання додаткового капіталу в охорону і відтворення родючості ґрунту.

Таблиця 2

Розмір штрафних санкцій за зниження агроекологічної оцінки земельних угідь

Зниження величини агроекологічної оцінки земель, бали	Розмір штрафних санкцій відносно грошової оцінки землі, %	Зниження величини агроекологічної оцінки земель, бали	Розмір штрафних санкцій відносно грошової оцінки землі, %
0,1 - 1,0	1,0	10,1-11,0	11,0
1,1 - 2,0	2,0	11,1-12,0	12,0
2,1 - 3,0	3,0	12,1- 13,0	13,0
3,1 - 4,0	4,0	13,1-14,0	14,0
4,1 - 5,0	5,0	14,1-15,0	15,0
5,1 - 6,0	6,0	15,1-16,0	16,0
6,1 - 7,0	7,0	16,1 -17,0	17,0
7,1 - 8,0	8,0	17,1-18,0	18,0
8,1 - 9,0	9,0	18,1 -19,0	19,0
9,1 - 10,0	10,0	19,1-20,0	20,0

Економічне стимулювання не повинно перевищувати розмірів штрафних санкцій при зміні агроекологічної оцінки в бік збільшення або зменшення. Наведений вище варіант економічного механізму раціонального використання та охорони земельних ресурсів сприятиме економічній зацікавленості землевласників та землекористувачів у підвищенні рівня родючості земельних угідь, зростанню величини агроекологічної оцінки в балах.

Нові соціально-економічні умови господарювання в аграрній сфері потребують нових підходів до оцінки інвестиційного потенціалу регіонів та необхідності залучення інвестицій у відтворення природного ресурсного

потенціалу АПВ. Тому слід вивчати процеси, що відбуваються в інвестиційній сфері, зважаючи на територіальну приналежність: створення інвестиційних проектів, пошук джерел фінансування капітальних вкладень, формування регіональної галузевої структури інвестицій тощо. Вкрай гостро стоїть питання залучення нових інвестицій [7]. Виникає необхідність в оцінці інвестиційної привабливості окремих територій і регіонів. Органи місцевого самоврядування можуть проводити таку оцінку самостійно за рахунок власних коштів, силами працівників економічних служб. Така оцінка може й повинна використовуватися при розробці плану реструктуризації регіону. Це дозволить органам місцевого самоврядування залучати зовнішніх інвесторів, маючи на меті поєднання їхніх та власних комерційних інтересів.

Особливої актуальності набуває проблема визначення пріоритетів інвестиційної діяльності, вибору її найефективніших напрямів. Кожен інвестиційний проект має конкретну спрямованість і з найбільшою ефективністю може бути реалізований в тих регіонах, де для цього є найкращі умови [11]. Тому найважливішу роль в процесі обґрунтування інвестиційної діяльності відіграє оцінка і прогнозування інвестиційної привабливості регіону. На нашу думку, показниками оцінки інвестиційної привабливості регіонів України можуть бути: рівень економічного розвитку регіону; рівень розвитку інвестиційної інфраструктури; демографічна характеристика регіону; рівень розвитку ринкових відносин і комерційної інфраструктури; рівень криміногенних, екологічних та інших ризиків.

Серед заходів, які безпосередньо спрямовані на залучення інвестицій, необхідно назвати створення системи управління інвестиційною діяльністю в регіонах і підвищення їх ролі й відповідальності у схваленні та реалізації інвестиційних рішень. Це передбачає залучення приватних інвестицій на певну територію за допомогою гнучких податкових і кредитно-фінансових механізмів, диференційованих тарифних ставок оплати енергії, орендної плати, випуску муніципальних пільгових облігацій тощо. Основною проблемою орендних підприємств, в тому числі і реформованих, є нестача коштів для

технічного і технологічного переобладнання виробництва. Без цього складно, а іноді і неможливо досягти бажаної ефективності виробництва. Вирішенням проблеми може стати пошук інвестора [10].

Згідно із Законом України “Про інвестиційну діяльність” інвестори, які приймають рішення щодо вкладання власних позичкових і залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об’єкт інвестування, можуть виступати в ролі вкладників, кредиторів, покупців, а також виконувати функції будь-якого учасника інвестиційної діяльності [1]. Отже, інвестувати в аграрне виробництво можуть самі сільськогосподарські підприємства, кредитні установи, а також інші юридичні та фізичні особи.

Власного капіталу господарствам сьогодні вистачає, в кращому випадку, на поновлення оборотних засобів. Джерелами власних грошових засобів, які можуть бути використані в інвестиційних цілях, на підприємствах є амортизаційні відрахування, доходи від реалізації майна. Через неефективність виробництва більшість господарств не можуть за рахунок цих джерел оновлювати основні засоби, оскільки це залишить їх без оборотних коштів [12].

В Україні кредити надаються на короткий термін і під високі проценти, тому за рахунок банківських кредитів господарства можуть поповнювати лише поточні активи. Для інших цілей господарствам вигідно використовувати кредити зарубіжних кредитних ліній та міжнародних організацій. Але аграрні підприємства не мають у своєму розпорядженні достатньої кількості ліквідного майна для застави, щоб отримати значні кредити, а рентабельність виробництва, в яке вкладаються кредитні кошти, не завжди вища за рівень процентної ставки, що зменшує власний капітал, платоспроможність підприємства і підвищує ризик господарювання. За рахунок кредитів господарствам економічно вигідно фінансувати ті виробництва, рентабельність яких вище за рівень процентної ставки.

Найбільш привабливим і реальним джерелом коштів для технічного та технологічного оновлення виробництва є прямі інвестиції у вигляді часткової участі (вкладень) [4, с. 827]. На рішення інвестора співпрацювати з

сільськогосподарськими підприємствами впливають такі фактори:

- висока рентабельність окремих виробництв;
- наявність вільних коштів;
- наявність великих земельних площ і дешевої робочої сили на селі;
- одержання прибутку за надані господарству ресурси та послуги;
- можливість порушувати справу про банкрутство для інвестора, оскільки ліквідного майна в господарстві мало і воно в поганому стані;
- згідно з черговістю задоволення претензій кредиторів майна може не вистачити для задоволення власних претензій;
- не існує досвіду провадження справ про банкрутство сільськогосподарських підприємницьких структур;
- бажання зберегти ринок збуту (пальне, запчастини, добрива, електроенергія);
- наявність власних маркетингових каналів і можливість формувати великі партії продукції;
- необхідність регулярних поставок якісної екологічно чистої сільськогосподарської продукції для власних переробних потужностей.

По суті інвестор здійснює вертикальну диверсифікацію своєї діяльності. Маючи налагоджене постачання ресурсів і збут сільськогосподарської продукції, він починає займатися безпосереднім сільськогосподарським виробництвом. Як правило, найбільш рентабельні галузі в сільському господарстві – виробництво зернових та соняшнику. Тому подальший розвиток підприємницьких структур в галузі АПВ повинен здійснюватись за участю інвестора. В результаті створюється життєздатна аграрна структура, забезпечена фінансовими і матеріальними ресурсами. Порівняно із звичайним сільськогосподарським підприємством, така структура більш стійка, оскільки є ланкою виробничого ланцюга, що контролюється одним суб'єктом підприємництва. Члени господарства, як орендодавці, додатково отримують досить суттєві доходи у вигляді орендної плати.

Як правило, інвестор великою мірою або повністю контролює нову сільськогосподарську структуру (51-100% статутного фонду у випадку створення юридичної особи). Це позитивно впливає на управління сільськогосподарським виробництвом, яке значно покращується. Найважливіше, що приносить інвестор в сільське господарство сьогодні, – це ефективний менеджмент, який розглядає сільське господарство як сферу бізнесу, а не просто виробництво продуктів харчування.

Потенційного інвестора варто шукати серед тих кредиторів господарства, які мають довгострокові інтереси в сільському господарстві. Як показує досвід підприємств саме неспроможність господарств розрахуватися за своїми зобов'язаннями підштовхує партнерів до пошуку нових форм співпраці. У багатьох областях такими інвесторами є переробні підприємства; якщо господарства не спеціалізуються на високоефективному виробництві зернових та соняшнику, інвестори не виявляють інтересу до сільського господарства, оскільки їм невідомі інші прибуткові напрями цієї галузі. В цих районах інвестора цікавлять невеликі площі земель для виробництва продукції сільського господарства та можливості збуту власної продукції. Зважаючи на агрокліматичні умови і наявність великої кількості працівників, таким господарствам варто займатися інтенсивним виробництвом. Тому проектом, реалізованим за участю інвестора, може бути не виробництво зернових, а, наприклад, свинини, яловичини, овочів тощо, тобто виробництво, на якому можна спеціалізуватися в даній місцевості. Якщо господарство досить велике і багатогалузеве, то інвестори не можуть і не бажають працювати з таким господарством в цілому, оскільки для перетворення його на прибуткове потрібно багато коштів і часу при високому рівні інвестування. В цьому випадку господарствам доцільно працювати з інвестором за окремими напрямками (проектами).

Регіональний рівень розвитку економіки виходить на перший план у сфері формування ринкових відносин. До регіону переходить велика частина функцій з підтримки і розвитку АПВ, регулювання розвитку продуктового

ринку. Регіональну інвестиційну політику повинні складати наступні основні елементи:

- форми і методи мобілізації внутрішніх джерел інвестицій;
- форми і методи залучення інвестицій на розвиток АПВ з інших регіонів країни, а також іноземних капіталів;
- взаємозв'язок структурної та інвестиційної політики в регіональному АПВ: принципи, методи і канали розміщення інвестицій;
- взаємозв'язок регіональної й інвестиційної політики з розвитком ринкової інфраструктури;
- взаємозв'язок регіональної інвестиційної політики з грошовою політикою НБУ;
- розвиток підприємницьких структур з урахуванням екологічної складової.

Основа регіональної інвестиційної політики – підтримка єдиних внутрішньо регіональних цін на важливу агропромислову продукцію, в основі якої лежать ціни на зерно. Це допоможе контролювати виробництво та обмін товарів, регулювати ринкові відносини, стимулювати випуск дефіцитних товарів, гарантувати одержання очікуваних доходів і скоротити можливість спекуляції. Регіональні ринки підтримуються фінансовими засобами з єдиного міжгалузевого регіонального фонду, сформованого шляхом відрахувань учасників продовольчого ринку і ринків сільськогосподарської сировини. З цією метою на регіональному рівні необхідно організувати службу моніторингу за цінами на товари, витратами виробництва і дохідністю галузей АПВ. Ці дані стануть основою регулювання ринкових відносин, мета якого полягає в підтримці доходів підприємств аграрної сфери на рівні забезпечення умов для розширеного відтворення, виробництва та реалізації екологічно чистої сільськогосподарської продукції, організації мотиваційних стимулів до праці.

Екологічні проблеми виникають тоді, коли ринкова система не в змозі подавати відповідні цінові сигнали та забезпечувати стимулювання у сфері використання природних ресурсів. Наприклад, окремі види ресурсів можуть

використовуватися «безкоштовно», хоча їх використання спричиняє екстернальні витрати у формі забруднення води, погіршення якості повітря чи інших екологічних наслідків. В одних випадках, ринкова ціна покриває витрати на самі природні ресурси, але вона не покриває збитків третіх осіб. Коли екологічні ресурси недооцінюються таким чином, виробники та споживачі будуть практикувати надмірне використання більш дешевих ресурсів. Недооцінювання також забезпечує недостатнє стимулювання для розвитку нових технологій для контролю за екологічним забрудненням.

Ефективне застосування інвестиційних стимулів в контролі за забрудненням вимагає того, щоб граничні витрати на зниження забруднення були меншими або дорівнювали граничній вигоді, отриманій внаслідок цього зниження. Принципи аналізу ефективності формують аналітичні основи для визначення її критеріїв. Для того, щоб податкові методи стимулювання інвестицій в результаті мали зменшення рівнів забруднення, приведена вартість податкових пільг повинна перевищувати приведену вартість витрат на природоохоронне обладнання.

Прогрес в технологіях виробництва, що супроводжує розвиток суспільства, має на меті використання природних ресурсів набагато продуктивніше, ніж будь-коли. Продуктивне використання природних ресурсів повинно враховувати деякі аспекти. По-перше, використання природних ресурсів має бути у повному обсязі (з урахуванням можливих відходів при виробництві продукції, які можна знову використовувати). По-друге, якщо йдеться про продуктивне використання, то необхідно мати на увазі репродукцію природних ресурсів, тобто постійне їх відновлення. Друга позиція є однією з головних ланок завдань суспільства, що прагне до розвитку, а не деградації. Тому підтримка становлення і розвитку екологічного підприємництва повинно одним з головних важелів реалізації сучасної еколого-економічної політики.

Страховання в аграрній сфері забезпечує страховий захист виробництва сільськогосподарської продукції, потребує розвитку екологічного страхування

та страхування якості земельних ресурсів. У сільському господарстві економічний процес виробництва, незалежно від його суспільного характеру, знаходиться під впливом об'єктивних економічних законів і законів природи. Важливу роль у цьому процесі відіграє земля як основний засіб виробництва. Органічне сплетіння економічного та природного процесу зумовлює залежність сільськогосподарського виробництва від багатьох природно-кліматичних факторів (родючості землі, світла, тепла, сонячної енергії, вологи, клімату тощо), тому в сільському господарстві одна й та ж праця та вкладений капітал дають менше продукції у несприятливий рік, ніж у сприятливий [3, с. 40-41].

Вирішення завдання створення ефективної системи управління ресурсно-екологічною безпекою соціально-економічного розвитку України означає не просто коригування нинішньої економічної політики, а перехід до принципово іншої еколого-економічної моделі реформ [8, с. 218]. Реалії вітчизняного екологічного менеджменту свідчать про відсутність стимулюючої дії нинішньої системи економічних регуляторів, їх неспроможність спонукати підприємства-природокористувачів до запровадження екологобезпечних технологій і способів ведення господарства. Тому існуюча політика повинна стимулювати дотримання вимог екологічної безпеки; випуску екологічно чистої продукції; ефективного використання та відтворення природного ресурсного потенціалу АПВ.

Нами пропонується сформувати регіональний фонд відтворення природного ресурсного потенціалу АПВ за рахунок бюджетних відрахувань, обов'язкового та добровільного страхування, екологічних податків та платежів, інвестиційної діяльності. Блок-схема формування та використання коштів цього фонду зображена на рис. 1. Результати експертних оцінок показують, що на збереження і відтворення земельних ресурсів необхідно витратити 47% коштів фонду, близько 30% – на відтворення лісових ресурсів; 15% – на очищення водних ресурсів; 8% – на охорону атмосферного повітря [5, с. 178].

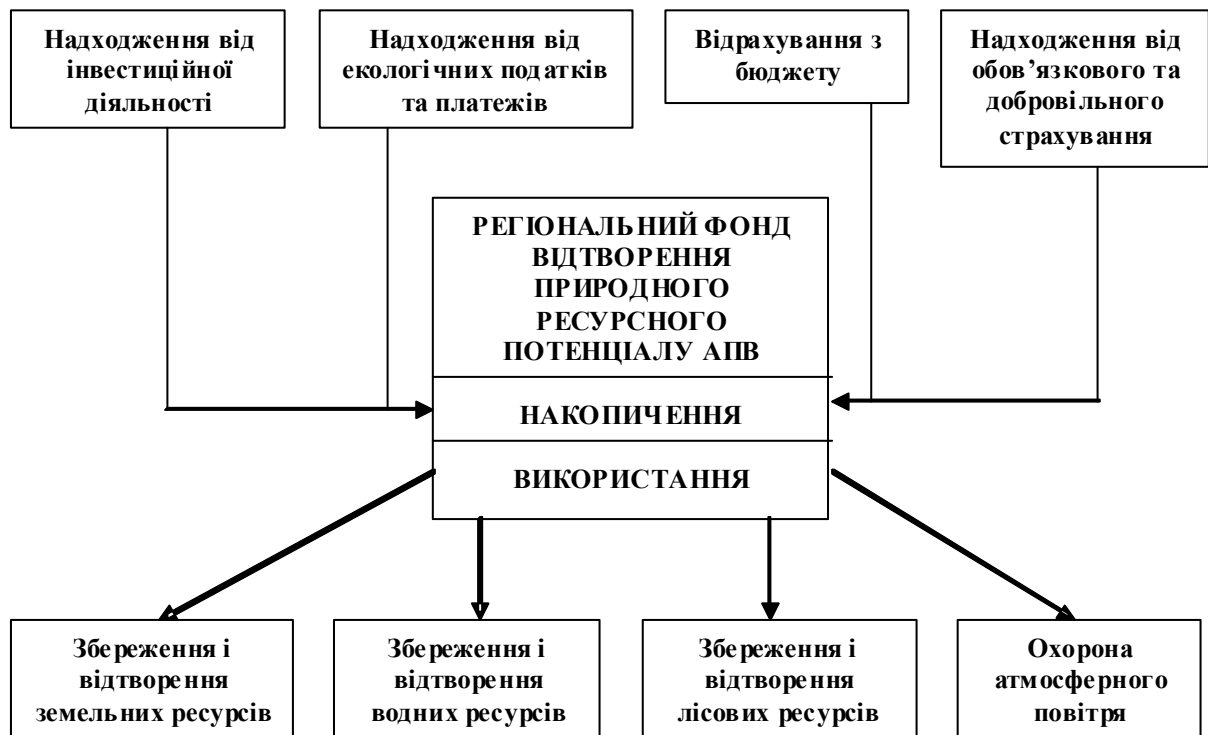

Рис. 1. Блок-схема формування та використання коштів на відтворення природного ресурсного потенціалу АПВ

Вибір найкращого варіанту використання коштів регіонального фонду відтворення природного ресурсного потенціалу АПВ здійснюється за допомогою імітаційного моделювання. Блок-схема структури імітаційної моделі економічного регулювання відтворення природного ресурсного потенціалу АПВ в регіоні представлена на рис. 2.

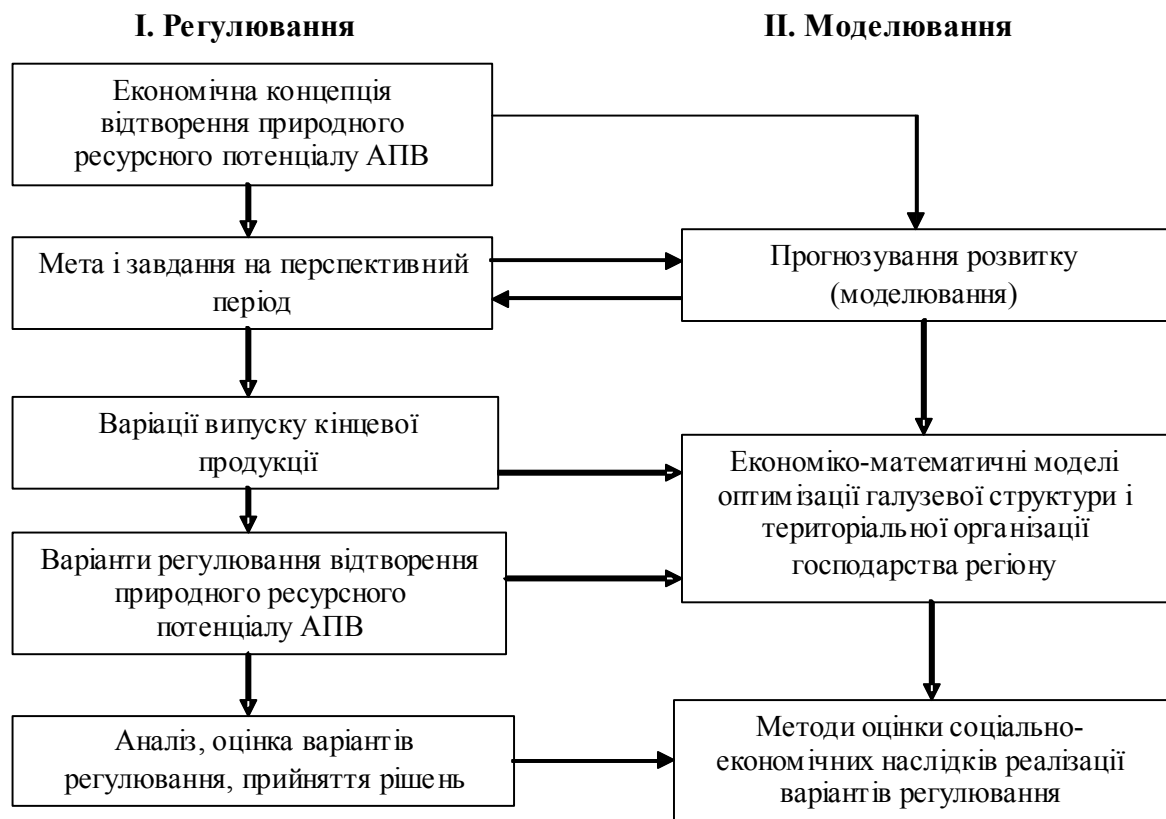

Рис. 2. Блок-схема структури імітаційної моделі економічного регулювання відтворення природного ресурсного потенціалу АПВ

Розробка і реалізація регіональної програми відтворення природного ресурсного потенціалу АПВ пов'язана з подоланням принципових труднощів інформаційного, наукового, технічного і організаційного характеру. Основна проблема пов'язана з виявленням і улагодженням суперечливих неспівпадаючих економічних інтересів багатьох юридичних осіб ресурсокористування різних форм власності, різних соціальних груп територіальних організацій та об'єднань, рад різних рівнів. Улагодження інтересів вище вказаних суб'єктів господарювання суттєво впливає на результативність програми. Проведені нами дослідження дозволяють зробити висновок, що перераховані труднощі можна подолати за допомогою спеціальної імітаційної системи. Така система, як показано на рис. 2, складається з банку вихідних даних, набору економіко-екологічних алгоритмів і комп'ютеризованих програм, процедур аналізу варіантів програми й прийняття рішення на підставі результатів комп'ютерної обробки даних. Призначення імітаційної системи – генерування варіантів стратегій ресурсокористування в

АПВ та їх всебічна комплексна оцінка з урахуванням потреб ресурсокористування регіону.

Використання вище зазначених підходів до відтворення природного ресурсного потенціалу АПВ дозволяє забезпечити економічну і продовольчу безпеку регіону, сталий розвиток підприємств агропромислового виробництва. Екологізація агропромислового виробництва дозволить сформувати екологічно комфортне середовище для життєдіяльності населення, забезпечити його екологічно чистою сільськогосподарською продукцією [9, с. 134]. Екологічні дослідження і природоохоронні заходи в Україні часто групують за елементами навколишнього середовища. Виділяються проблеми охорони повітря, вод, ґрунтів, тварин, рослинного світу. При цьому в основу процесів прийняття рішень покладено галузевий підхід – кошти вкладаються для вирішення проблеми чистоти повітря, води, проведення протиерозійних заходів, меліоративних робіт тощо. Однак такий підхід не гарантує, що загальний стан навколишнього середовища поліпшиться, оскільки він абстрагує від цілісної проблеми. В силу відомчої організації управління економікою і охороною довкілля малоймовірно вирішення кожної з цих проблем окремо, бо вони є комплексними та тісно взаємопов'язаними. Значна частина прояву екологічної свідомості щодо необхідності відтворення природного ресурсного потенціалу АПВ припадає на рівень масової свідомості, де знання про особливості взаємовідносин людини і природи знаходяться в несистематизованій формі повсякденних уявлень, пов'язані з виробничою та невиробничою практичною діяльністю та потребують комплексного підходу щодо вирішення проблем.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
2. Борисова, В. А. Регулювання процесу економічного відтворення природно-ресурсного потенціалу АПВ // В. А. Борисова // В кн. Розвиток національних фінансово-економічних систем в умовах глобалізації: Збірник

матеріалів Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. пам'яті професора М. Г. Михайлова (22 листопада 2018 р.; м. Суми) / Відпов. за вип. О. Пасько. Суми: СНАУ, 2018. – С. 204-207.

3. Борисова, В. А. Страховий захист якості земельних ресурсів // В. А. Борисова // В кн. Сучасний рух науки: тези доп. II міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 28-29 червня 2018 р. – Дніпро, 2018. – С. 39-44.

2. Дудчик, О. Ю. Аналіз капітального інвестування агропромислового комплексу України // О. Ю. Дудчик // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – № 4. – С. 826–829.

3. Економічна оцінка природного багатства України : [монографія] / за заг. ред. акад. НАН України, д.е.н., проф. С. І. Пирожкова; акад. НААН України, д.е.н., проф. М. А. Хвесика. – К. : ДУ ІЕПСР НАН України, 2015. – 396 с.

4. Лупенко, Ю. О. Розвиток аграрного сектору економіки України: прогнози та перспективи / Ю. О. Лупенко // Науковий вісник Мукачівського державного університету, Серія «Економіка». – 2015. – Вип. 2 (4). Частина 2. – С. 30–34.

5. Шарыбар, С. В. Формирование рациональной социально-эколого-экономической инвестиционной политики сельскохозяйственной организации // С. В. Шарыбар // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 10 (160). – С. 270–275.

6. Куценко, В. І. Соціоекологічні пріоритети сталого розвитку сільських територій: [монографія] / В. І. Куценко, Я. В. Остафійчук, М. В. Ільїна та ін. – К. : ДУ ІЕПСР НАН України, 2016. – 351 с.

7. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / за ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. – К. : ННЦ ІАЕ, 2012. – 218 с.

8. Лупенко, Ю. О. Стратегічні напрями інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства України на період до 2020 року /

Ю. О. Лупенко, М. Я. Дем'яненко, М. І. Кісіль та ін. / за ред. Ю. О. Лупенка та М. І. Кісіля. – К. : ННЦ ІАЕ, 2012. – 66 с.

9. Саблук, П. Т. Концептуальні засади розробки і реалізації інвестиційних програм в аграрно-промисловому виробництві / П. Т. Саблук, М. Ю. Коденська. – К. : ННЦ ІАЕ, 2012. – 46 с.

12. Borisova, V. Investment Management of Agro-Ecological Farms / V. Borisova, I. Samoshkina // BIO Web of Conferences. – Volume 10, 01003 (2018). – [Електронний ресурс]:
https://www.bio-conferences.org/articles/bioconf/abs/2018/01/bioconf_wipie2018_01003/bioconf_wipie2018_01003.html (indexed in Web of Science)